

Dr. sc. Marko Čular¹

Dr. sc. Ivana Dropulić²

Marina Knežević, univ. mag. oec.³

REVIZIJA NA “AKCIJI”: PREVIŠE ODGOVORNOSTI - PREMALE REVIZIJSKE NAKNADE?

Pregledni rad / Review paper

UDK / UDC: 336.146(497.5)

DOI: 10.51650/ezrvs.19.3-4.4

Primljeno / Received: 29/10/2025

Prihvaćeno / Accepted: 26/11/2025

Revizijske naknade predstavljaju ključan element očuvanja kvalitete revizije i pridržavanja profesionalnih revizijskih standarda, osobito kod subjekata od javnog interesa. Cilj ovoga istraživanja je ispitati usklađenost stvarno naplaćenih revizijskih naknada s preporučenim vrijednostima Hrvatske revizorske komore te utvrditi postoji li njihova podcijenjenost. Empirijsko istraživanje provedeno je na uzorku malih revizijskih društava koja revidiraju subjekte od javnog interesa. Podaci su prikupljeni iz izvještaja o transparentnosti objavljenih u 2023. godini (za revizije godišnjih financijskih izvještaja subjekata od javnog interesa u 2022. godini) i kalkulatora Hrvatske revizorske komore, a usporedbom stvarnih iznosa s preporučenim vrijednostima analizirana je njihova usklađenost koja je prikazana deskriptivno. Rezultati pokazuju da su stvarno naplaćene revizijske naknade u prosjeku 75% niže od donje granice preporučenih vrijednosti, što jasno ukazuje na znatnu podcijenjenost istih. Takva praksa može negativno utjecati na kvalitetu revizije, budući da ograničeni resursi smanjuju mogućnost temeljite provedbe revizijskih postupaka. Dodatno, preniske naknade ugrožavaju održivost revizijskih društava i narušavaju tržišnu pravednost, stavljajući ih u neravnotežan položaj u odnosu na veća revizijska društva. Zaključno, istraživanje potvrđuje potrebu za jačanjem regulatornog nadzora i transparentnosti te većom usklađenošću s preporukama Hrvatske revizorske komore. Uspostava adekvatnog sustava revizijskih naknada pridonosi očuvanju profesionalnih standarda, jačanju tržišne discipline te osiguravanju kvalitetnog revizijskog procesa.

Ključne riječi: *revizijske naknade; subjekti od javnog interesa; mala revizijska društva; Hrvatska revizorska komora; Republika Hrvatska.*

¹ Izvanredni profesor; Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Cvite Fiskovića 5, 21 000 Split, Republika Hrvatska; e-mail: marko.cular@efst.hr

² Izvanredna profesorica; Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Cvite Fiskovića 5, 21 000 Split, Republika Hrvatska; e-mail: ivana.dropulic@efst.hr

³ Stradivari trade d.o.o., Papandopulova 8b, 21 000 Split, Republika Hrvatska; e-mail: marinajuric41@gmail.com

1. Uvod

Revizija predstavlja temeljni mehanizam korporativnog nadzora koji doprinosi ublažavanju problema moralnog hazarda proizašlog iz informacijske asimetrije, a uloga revizora je osigurati da financijski izvještaji istinito i fer prikazuju financijski položaj i uspješnost poslovnog subjekta, čime se jača transparentnost i doprinosi učinkovitom funkcioniranju tržišta kapitala (Federsel, 2024; Florio, 2024; Hladika i suradnici, 2021). Važan, ali nedovoljno istražen segment tržišta revizijskih usluga odnosi se na revizijske naknade kod subjekata od javnog interesa (SJI) u Republici Hrvatskoj. Iako Hrvatska revizorska komora (HRK) putem službenog kalkulatora definira preporučene iznose revizijskih naknada izražene kroz donju i gornju granicu, nije jasno u kojoj se mjeri revizijska društva u praksi pridržavaju navedenih smjernica. Ovo istraživanje provodi za mala revizijska društva koja revidiraju subjekte od javnog interesa iz razloga što veća revizijska društva mogu pružiti kvalitetniju reviziju zbog šire baze klijenata i snažnijeg profesionalnog ugleda. Njihova stabilnost na tržištu revizijskih usluga umanjuje rizik od gubitka klijenta te potrebu za agresivnijim snižavanjem cijena.

Ključno istraživačko pitanje stoga glasi: jesu li revizijske naknade malih revizijskih društava primljenih od SJI podcijenjene s obzirom na očekivane revizijske naknade preporučene od strane HRK-a? Problem dodatno proizlazi iz činjenice da preniske revizijske naknade mogu ugroziti kvalitetu revizije, ograničiti resurse potrebne za temeljnu provedbu revizijskih postupaka te povećati rizik gubitka neovisnosti revizora. S druge strane, previsoke naknade mogu otvoriti pitanje tržišne pravednosti i narušavanja konkurentnosti. S obzirom na navedeno, razumijevanje stvarne visine revizijskih naknada ključno je za procjenu održivosti revizijske profesije.

Predmet ovoga rada je usporedba visine revizijskih naknada malih revizijskih društava, s preporučenim revizijskim naknadama definiranim od strane HRK. Cilj istraživanja je ispitati u kojoj se mjeri poštuju smjernice o primjerenoj visini revizijskih naknada te utvrditi postoji li njihova značajna podcijenjenost. Visina revizijske naknade na tržištu revizijskih usluga ne predstavlja isključivo financijsko pitanje, već je i pokazatelj kvalitete revizije te pridžavanja profesionalnih revizijskih standarda. Pridržavanje profesionalnih standarda predstavlja minimum kvalitete revizije koju bi revizijska društva trebala osigurati u provođenju revizije te naplaćivanje niskih naknada može ugroziti postizanje minimuma kvalitete revizije. Primjerno određene naknade osiguravaju revizijskim društvima dostatne resurse za kvalitetnu i temeljitu provedbu revizije, dok preniske revizijske naknade mogu negativno utjecati na pouzdanost i integritet revizijskih postupaka. Istraživanje stoga ima i širu znanstvenu i aplikativnu svrhu, doprinosi jačanju transparentnosti, tržišne discipline i profesionalnih standarda u području revizije SJI.

Rad se sastoji od pet poglavlja, s uvodom i zaključkom. Nakon uvoda, u drugom poglavlju daje se pregled relevantne literature i istraživanja o problematici revizijskih naknada. Treće poglavlje opisuje razvoj istraživačkog pitanja, obilježja uzorka i korištenu metodologiju. Rezultati empirijske analize prikazana su u četvrtom poglavlju, dok su rasprava i zaključci istraživanja dio petog poglavlja.

2. Pregled istraživanja o paradoksu niskih revizijskih naknada i visoke odgovornosti revizorskih društava

Revizijske naknade predstavljaju jednu od ključnih determinanti kvalitete revizije te profesionalne etike revizijskog procesa, budući da ne odražavaju samo operativne troškove revizijskog angažmana, već i složenost poslovnih aktivnosti, specifičnost tržišnog okruženja te regulatorni okvir unutar kojega poslovni subjekt djeluje. Postojanje pozitivne korelacije između revizijskih naknada i kvalitete revizije upućuje na to da viši stupanj kvalitete revizije zahtijeva intenzivniji angažman revizora, što rezultira povećanjem troškova revizijskog postupka. Posljedično, potražnja za revizijskim uslugama raste sukladno rastu potražnje za unapređenjem kvalitete revizije (Bader i suradnici, 2019). Empirijska istraživanja potvrđuju da su revizijske naknade višedimenzionalan fenomen koji obuhvaća financijske, institucionalne i tržišne čimbenike. Castillo-Merino i suradnici (2019) u analizi španjolskog tržišta kapitala utvrdili su da su u razdoblju od 2005. do 2016. godine ukupne revizijske naknade rasle prosječnom godišnjom stopom od 8,5%, dok su naknade za nerevizijske usluge činile približno 28% ukupnih naknada, što ukazuje na povezanost između diverzifikacije usluga i strukture cijena. Istodobno, literatura iz posljednjeg desetljeća sustavno istražuje determinante visine revizijskih naknada, implikacije pre niskih ili previsokih naknada te učinke regulatornih promjena unutar Europske unije (Zhou i suradnici, 2022). Značajan doprinos razumijevanju odnosa između transparentnosti i revizijskih naknada daju Hladika i suradnici (2021), koji naglašavaju da objava informacija o visini revizijskih naknada i ključnih revizijskih pitanja povećava percepciju vjerodostojnosti financijskih izvještaja. Čular (2017) također ističe da unapređenje kvalitete i pravovremenosti objava revizijskih izvješća može pozitivno utjecati na povjerenje dionika u revizijsku profesiju, dok istraživanje Yuan i suradnici (2024) pokazuje da revizijske naknade rastu u slučajevima produženih kašnjenja u reviziji i asimetrije informacija uzrokovane niskom čitljivošću financijskih izvještaja.

Graschitz i Steller (2025) su proveli istraživanje austrijskog tržišta, karakteriziranog niskim revizijskim naknadama i ograničenom dostupnošću revizora SJI, što je posljedica malog broja takvih subjekata i ograničenog broja revizora izvan skupine "velika četvorka" (engl. Big4). Njihova analiza učinaka Europske revizijske reforme iz 2016. godine pokazuje negativnu povezanost između reforme i razine naknada, sugerirajući da reforma nije rezultirala povećanjem cijena revizijskih usluga. Iako su revizori izvan skupine Big4 uspjeli povećati svoj tržišni udio, njihov udio kada je riječ o postotku ukupnih naknada za reviziju nije proporcionalno rastao (Maca i Tirdea Predoia, 2025). Reforma je također uvela obaveznu rotaciju revizijskih društava nakon maksimalnog razdoblja od deset godina suradnje s istim klijentom, s ciljem povećanja kvalitete revizije. S druge strane, Garcia-Blandon i suradnici (2020) utvrdili su da dugoročna suradnja između revizora i klijenta ne mora nužno smanjiti kvalitetu revizije, već može rezultirati njezinim poboljšanjem, dok obavezna rotacija revizora može pridonijeti jačanju ekonomske neovisnosti i objektivnosti revizijskog procesa (Federsel, 2024). Florio (2024) ističe da regulatorni okvir značajno utječe na visinu revizijskih naknada, dok Xu (2025) nalazi pozitivnu vezu između regulatornog intenziteta i cijena revizijskih usluga.

U kontekstu specifičnih determinanti visine naknada, Carson i suradnici (2022) potvrđuju da uključivanje komponentnih revizora u reviziju multinacionalnih grupacija povećava složenost angažmana, što dovodi do viših revizijskih naknada. Istraživanje Januarti i suradnici (2020) ukazuje da učinkovitost revizijskog odbora i reputacija javnog računovodstvenog društva mogu imati značajan utjecaj na određivanje visine naknada. Aobdia i suradnici

(2023) ističu važnost srednjeg menadžmenta u revizijskom procesu, budući da njihove kompetencije značajno doprinose učinkovitosti revizije i razini naknada, čak i više od samih glavnih partnera. Zanimljive uvide o ulozi demografskih obilježja revizora pružaju Jérôme i suradnici (2025), koji utvrđuju pozitivnu korelaciju između ženskih glavnih revizora i kvalitete revizije, premda bez statistički značajnog utjecaja na visinu naknada. Mnif Sellami i Cherif (2020) potvrđuju da zastupljenost žena u revizijskim odborima pozitivno utječe na razinu revizijskih naknada, dok Mottinger (2024) ističe veću osjetljivost na rizik i korupciju kod ženskih revizijskih partnerica u odnosu na muške kolege. Nadalje, Jha i suradnici (2021) pokazuju da subjekti koji posluju u zemljama s višim stupnjem korupcije plaćaju veće revizijske naknade te imaju dulja kašnjenja u objavi financijskih izvještaja.

Šire promatrano, literatura identificira niz klijentskih i organizacijskih karakteristika koje utječu na visinu revizijskih naknada, uključujući veličinu poslovnog subjekta, strukturu vlasništva, upravljanje rizicima i aktivnosti interne revizije (Widmann i suradnici, 2021). Rezultati istraživanja Ardianingsih i Setiawan (2022) ukazuju na pozitivan utjecaj veličine poslovnog subjekta, vlasništva i profitabilnosti na visinu revizijske naknade, dok aktivnosti interne revizije, upravljanje rizicima i menadžment ne pokazuju značajan učinak. Nasuprot tome, Kamilh i suradnici (2025) nalaze da kvaliteta revizije, složenost poslovanja, rizik poslovnog subjekta (Leidner i Lenz, 2017) i vlasništvo značajno i pozitivno utječu na visinu revizijske naknade, dok veličina poslovnog subjekta i menadžment nisu značajni prediktori u određivanju visine revizijskih naknada. Sveukupni dokazi upućuju na to da manje transparentne kompanije generiraju veći revizijski rizik, što opravdava zahtjev revizora za višom naknadom za pružene revizijske usluge (Frino i suradnici, 2023). Sinteza dosadašnjih empirijskih nalaza pokazuje da visina revizijskih naknada predstavlja ključnu varijablu u razumijevanju odnosa između kvalitete revizije, regulatornog okruženja i tržišne strukture revizijskih usluga (Kamilh i suradnici, 2025; Ardianingsih i Setiawan, 2022; Widmann i suradnici, 2021; Leider i Lenz, 2017). Uravnoteženo određivanje revizijskih naknada stoga ima presudnu ulogu u očuvanju profesionalne neovisnosti revizora, jačanju institucionalnog povjerenja i održavanju integriteta financijskog izvještavanja.

3. Razvoj istraživačkog pitanja, obilježja uzorka i metodologija

Glavno istraživačko pitanje ovoga rada je da li su revizijske naknade malih revizijskih društava primljenih od SJl podcijenjene s obzirom na očekivane revizijske naknade preporučene od strane HRK-a. Istraživačko pitanje proizlazi iz uočene razlike između stvarnih revizijskih naknada koje se naplaćuju SJl i smjernica koje daje HRK. Pretpostavka je da tržišni pritisci, uključujući konkurenciju među revizijskim društvima, želja za zadržavanjem velikih klijenata, kao i mogući nedostaci nadzora, dovode do toga da se revizijske usluge naplaćuju ispod preporučenih iznosa. Takva praksa može ukazivati na potencijalne rizike, uključujući smanjenje kvalitete revizije te povećanu izloženost subjekata financijskim i reputacijskim štetama.

Empirijski dio rada temelji se na prikupljanju i analizi podataka iz sekundarnih izvora, što znači da se analiziraju izvještaji o transparentnosti i podaci iz kalkulatora HRK dostupnog na web stranicama Hrvatske revizorske komore. Podaci su prikazani kroz jednostavne tablice i vizualne prikaze kako bi se mogla uočiti odstupanja. Prva faza istraživanja je prikupljanje popisa poslovnih subjekata koji su 2022. godine bili listani na Zagrebačkoj burzi, a popis je preuzet sa službene stranice burze. Informacije o tome tko je bio revizor u toj godini pronađene su u njihovim godišnjim izvješćima. Nakon što se identificiraju revizijska društva, druga

faza uključuje pronalaženje njihovih izvještaja o transparentnosti za 2023. godinu kako bi se dobile informacije o broju zaposlenih, broju ovlaštenih revizora, broju obavljenih revizija kod SJI, ukupnim prihodima i prihodima primljenih od SJI. Treća faza istraživanja uključuje korištenje kalkulatora HRK. Kako bi pomogla u profesionalno održivom određivanju naknada i pravilnom planiranju posla, HRK je napravila Kalkulator očekivanih minimalnih sati i indikativnih revizijskih naknada. Kalkulator nije pravno obvezujući, ali služi kao referentna točka pri ugovaranju zakonskih revizija, pri čemu indikativni raspon sati i naknada predstavlja osnovu za provedbu kvalitetnog angažmana.

Za svako od odabranih SJI-a, na temelju njihovih javno dostupnih informacija, napravljen je izračun kojim se dobije preporučena minimalna i maksimalna revizijska naknada. Ti se izračuni zatim uspoređuju sa stvarnim podacima plaćenih revizijskih naknada. Ulazni parametri koji se upisuje u kalkulator uključuju financijske podatke kao što su ukupna imovina, ukupni kapital, ukupni prihod i broj zaposlenika, te druge faktore složenosti revizijskog angažmana, na primjer broj podružnica, konsolidacija i slično. Zbog velikog broja revidiranih SJI-a, uzorak je ograničen na mala revizijska društva koja su revidirala SJI u 2022. godini, uz isključenje revizijskih društva koja pripadaju "velikoj četvorci" te društvo BDO Croatia d.o.o. (Big5⁴).

Tablica 1: Karakteristike revizijskih društava koji revidiraju SJI

Broj zaposlenih	N	%
Big5	689	70%
Mala revizijska društva	295	30%
Ukupno	984	100%
Broj ovlaštenih revizora	N	%
Big5	89	56%
Mala revizijska društva	69	44%
Ukupno	158	100%
Vrsta revizijskog društva	N	%
Big5	5	26%
Pripada međunarodnoj mreži	8	42%
Mala revizijska društva	6	32%
Ukupno	19	100%
Broj revizija kod SJI u 2022. godini	N	%
Big5	207	69%
Mala revizijska društva	93	31%
Ukupno	300	100%
Ostvareni prihodi revizijskih društava	€	%
Big5	49.495.286,45	81%
Mala revizijska društva	11.350.171,84	19%
Ukupno	60.845.458,29	100%

Izvor: izrada autora, prema izvještajima o transparentnosti objavljenih u 2023. godini

⁴ U Hrvatskoj se može govoriti o "velikoj petorki" (Big5) (Tušek i Ježovita, 2020) ,jer društva koja pripadaju "velikoj četvorici" i BDO Croatia d.o.o predstavljaju glavne nositelje koncentracije revizijskog tržišta, i to po kriteriju broja revidiranih SJI, ostvarenih prihoda te broju ovlaštenih revizora.

Navedena tablica pokazuje usporedne informacije između revizijskih društva koja pripadaju skupini Big5 i malih revizijskih društva koji su revidirali SJI u 2022. godini u pogledu veličine, broju zaposlenika, vrste revizijskog društva, broj revizija kod SJI te ukupno ostvarenih prihoda revizijskih društava. Prema navedenim podacima, Big5 društva zapošljavaju ukupno 689 osoba, što čini 70% ukupnog broja zaposlenih, dok mala revizijska društva zapošljavaju 295 osoba (30%). Kada je riječ o ovlaštenim revizorima, u Big5 društvima ih je 89 (56%), a u malim revizijskim društvima 69 (44%), što ukazuje na nešto veću koncentraciju broja ovlaštenih revizora u većim revizijskim društvima. S obzirom na vrstu revizijskog društva, 5 ih pripada skupini Big5 (26%), 8 ih pripada međunarodnoj mreži (42%), dok ih je 6 klasificirano kao mala revizijska društva (32%) koja ne pripadaju međunarodnoj mreži. Analiza broja obavljenih revizija kod SJI pokazuje da Big5 društva obavljaju 207 revizija (69%), dok mala revizijska društva sudjeluju s 93 revizije (31%), što potvrđuje dominantnu ulogu velikih revizijskih društava u reviziji SJI. Istu dominaciju potvrđuje i visna ostvarenih prihoda, gdje Big5 ostvaruju 49.495.286,45 Eura, odnosno 81% ukupnih prihoda ostvarenih kod SJI promatrane godine, dok mala revizorska društva ostvaruju 11.350.171,84 Eura (19%). Ovi podaci jasno ukazuju na znatnu koncentraciju prihoda u najvećim revizijskim društvima.

Unatoč dominaciji velikih revizijskih društava u segmentu najzahtjevnijih revizija, u istraživanje su uključena isključivo mala revizijska društva, kao i ona koja pripadaju međunarodnoj mreži bez Big5 društava (ukupno 14 revizijskih društava koja revidiraju 31% SJI). Odabir uzorka opravdan je činjenicom da su mala revizijska društva često u podcijenjenom položaju, s ograničenim resursima i manjim tržišnim utjecajem, unatoč snažnoj ulozi u osiguravanju kvalitete i dostupnosti revizijskih usluga. Konkurencija među navedenim revizijskim društvima često dovodi do cjenovnog pritiska, pri čemu se revizijske naknade znaju formirati znatno ispod preporučenih iznosa iz kalkulatora HRK. Posljedica toga može biti smanjeni broj sati revizijskog angažmana te nedovoljna revizijska naknada, što prema prethodnim istraživanjima istaknutim u prethodnom poglavlju može negativno utjecati na kvalitetu revizije, povećati rizik površnog obavljanja revizije, a time i rizik od ne otkrivanja značajnih nepravilnosti.

4. Rezultati empirijskog istraživanja

Analizom podataka uočava se značajno odstupanje između preporučenih i stvarno isplaćenih revizijskih naknada promatranih revizijskih društava, pri čemu udio stvarnih revizijskih naknada u odnosu na očekivane varira od 16% do 67%. U prosjeku, stvarno isplaćene revizijske naknade znatno su niže od preporučenih, što ukazuje na podcijenjenost revizijskog rada kod malih revizijskih društava. Prosječna vrijednost stvarno isplaćenih revizijskih naknada je 113.738 Eura.

Tablica 2 prikazuje usporedbu između donje granice preporučene revizijske naknade prema kalkulatoru HRK i stvarno isplaćenih naknada revizijskim društvima za obavljene revizije SJI. Također je prikazan udio stvarno isplaćenih revizijskih naknada u odnosu na preporučene iznose, raspon očekivanih minimalnih sati potrebnih za provedbu revizijskog angažmana te vrijednost radnog sata za provođenje revizije.

Navedena razlika odražava nesrazmjer između zahtjevnosti revizijskih angažmana i vrednovanja rada revizora, što se dodatno očituje kroz relativno niske vrijednosti radnog sata za provođenje revizije, koje se u analiziranim slučajevima kreću od približno 12 do 51 €. Niže vrijednosti radnog sata daju naslutiti da mala revizijska društva posluju pod pritiskom cijena, što može utjecati na njihovu sposobnost održavanja kvalitete revizije i adekvatne raspodjele resursa.

Tablica 2: Vrijednost naplaćenih i preporučenih revizijskih naknada, očekivani radni sati po revizijskom angažmanu, te vrijednost radnog sata po revizijskom društvu

Rb.	Donja granica preporučene naknade prema kalkulatoru HRK (€)	Stvarno isplaćena revizijska naknadna (€)	Udio isplaćenih naknada od SJI prema malim revizijskim društvima u očekivanim naknadama prema kalkulatoru HRK (%)	Očekivani minimalni sati za provođenje angažmana revizije (h)	Vrijednost radnog sata za provođenje revizije (€)
1.	185.345,70	71.522,00	39	2.443	29,28
2.	37.950,00	21.873,00	58	500	43,75
3.	2.015.221,00	394.772,00	20	26.551	14,87
4.	54.268,00	-	-	715	-
5.	568.187,00	119.173,00	21	7.486	15,92
6.	329.254,00	144.890,00	44	4.338	33,40
7.	44.477,00	-	-	586	-
8.	351.083,00	111.848,00	32	4.626	24,18
9.	47.741,00	28.000,00	59	629	44,52
10.	153.394,00	42.744,00	28	2.021	21,15
11.	663.973,00	271.000,00	41	8.748	30,98
12.	59.354,00	13.454,00	23	780	17,25
13.	1.982.584,00	323.894,00	16	26.121	12,40
14.	73.395,00	49.164,00	67	967	50,84

Izvor: izrada autora

Prikazani podaci upućuju na zaključak da su stvarne naknade malih revizijskih društava znatno ispod profesionalno preporučenih razina, čime se potvrđuje njihova ekonomska ranjivost i podcijenjeni položaj na tržištu revizijskih usluga. Navedeno potvrđuje i činjenica da niti jedno revizijsko društvo nema vrijednost radnog sata od minimalno 60 € (ali i više za revizije SJI) prema stajalištima i kalkulatoru HRK.

Kako bi se potvrdilo postavljeno istraživačko pitanje, za testiranje je napravljena usporedba ukupnih vrijednosti isplaćenih naknada od SJI prema revizijskom društvu kod svih promatranih društava i ukupne vrijednosti donje granice preporučene revizijske naknade prema kalkulatoru HRK. Zaključak se oslanja na kvantitativnu analizu kroz izračun ukupnog udjela isplaćenih revizijskih naknada od SJI prema revizijskom društvu u očekivanim naknadama prema kalkulatoru HRK.

Tablica 3: Vrijednost ukupno naplaćenih i preporučenih revizijskih naknada, očekivani radni sati po revizijskom angažmanu, te vrijednost radnog sata

Ukupna vrijednost isplaćenih naknada od SJI prema malim revizijskim društvima	1.592.334,00 €
Ukupna vrijednost donje granice preporučene revizijske naknade prema kalkulatoru HRK	6.467.481,70 €
Ukupan udio isplaćenih revizorskih naknada od SJI prema malim revizijskim društvima u očekivanim naknadama prema kalkulatoru HRK	25%
Očekivani minimalni sati za provođenje angažmana revizije	83.909
Vrijednost radnog sata za provođenje revizije	18,98 €

Izvor: izrada autora

Prema tablici 3, vidljivo je da su revizijske naknade poprilično podcijenjene, odnosno SJI malim revizijskim društvima isplatili su ukupno 1.592.334,00 €, što iznosi samo 25% od minimalne preporučene revizijske naknade prema kalkulatoru HRK (6.467.481,70 €). Za provođenje revizija angažirano je minimalno 83.909 sati, a prosječna vrijednost radnog sata iznosi 18,98 €, što ukazuje na znatno podcijenjene stvarne naknade u odnosu na standardizirane preporuke. Ovi rezultati otvaraju pitanje dugoročne održivosti revizijske profesije te potrebe za jačanjem regulatornih i tržišnih mehanizama za zaštitu kvalitete revizijskih usluga.

5. Zaključak i rasprava

Revizijske naknade kod SJI predstavljaju ključni faktor u osiguravanju kvalitete revizije i profesionalnih revizijskih standarda. Analiza prethodnih istraživanja pokazuje da visina naknade odražava ne samo trošak revizijskog angažmana, već i složenost poslovanja klijenta, tržišnu koncentraciju, regulatorni okvir i makroekonomske uvjete. Empirijska istraživanja u EU i Republici Hrvatskoj naglašavaju da preniske revizijske naknade mogu ugroziti temeljitost revizijskih postupaka i neovisnost revizora, dok previsoke naknade mogu narušiti tržišnu konkurentnost i pravednost.

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na značajnu podcijenjenost revizijskih naknada kod malih revizijskih društava koja obavljaju reviziju SJI u Republici Hrvatskoj. Analizom podataka dobivenih iz izvještaja o transparentnosti i usporedbom s preporučenim vrijednostima HRK utvrđeno je da su stvarno naplaćene revizijske naknade u prosjeku 75% niže od donje granice preporučenog raspona, odnosno da predstavljaju tek četvrtinu očekivanog iznosa. Takvo znatno odstupanje ukazuje na izraženi tržišni pritisak i neloyalnu konkurenciju među revizijskim društvima, što dugoročno može ugroziti održivost revizijske profesije, ali i njenu kvalitetu. Preniske revizijske naknade ne odražavaju realne troškove ni složenost revizijskih angažmana, a ograničeni resursi koji iz toga proizlaze mogu negativno utjecati na opseg revizijskih postupaka, razinu stručne procjene i kvalitetu izvješća. Istraživanje revizijskog tržišta u Republici Hrvatskoj, usmjereno na zakonsku reviziju SJI, pokazalo je da revizijske naknade često ne odražavaju stvarnu vrijednost uloženog rada. Usporedba donje granice indikativnog raspona naknada za angažman revizije s realno naplaćenim iznosima jasno ukazuje na značajnu razliku u korist klijenata. Ovi nalazi potvrđuju početnu pretpostavku da su revizijske naknade podcijenjene u odnosu na složenost i opseg obavljenog posla.

Analiza strukture tržišta pokazuje visoku koncentraciju u korist velikih revizijskih društava. Ova društva zapošljavaju veliki broj revizora, ostvaruju značajne prihode te revidiraju većinu SJL. Ipak, pokazalo se da i manja revizijska društva, unatoč ograničenim resursima, sudjeluju u revizijama SJL. Poseban izazov predstavlja praksa da revizijska naknada često postaje glavni kriterij za izbor revizora. Takav pristup potiče smanjenje naknada, što dugoročno može negativno utjecati na kvalitetu revizije. Iako društva mogu zadržati tržišnu konkurentnost kroz specijalizaciju i pružanje personalizirane usluge, preniske naknade dovode u pitanje održivost poslovanja i poštivanje profesionalnih standarda. Istraživanje također ukazuje na potrebu jačeg regulatornog nadzora nad tržištem revizijskih usluga te na važnost pridržavanja smjernica HRK pri određivanju naknada. Povećanje transparentnosti u objavi podataka o revizijskim naknadama i uložnim satima dodatno bi olakšalo analizu tržišta i smanjilo rizik damping cijena. Uspostava sustava koji bi poticao poštivanje preporučenih minimalnih naknada, uz veću transparentnost i odgovornost revizijskih društava, mogla bi pridonijeti stabilnijem i pravednijem tržišnom okruženju. Time bi se ojačala profesionalna neovisnost revizora, unaprijedila kvaliteta revizijskih postupaka te povećalo povjerenje investitora i šire javnosti u revizijsku profesiju.

Provedena analiza ima određena ograničenja koja je potrebno uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata. Prvo, istraživanje je provedeno na ograničenom uzorku malih revizijskih društava, što može ograničiti mogućnost generalizacije rezultata na cjelokupno tržište revizijskih usluga u Republici Hrvatskoj. Nadalje, korišteni podaci temelje se na sekundarnim izvorima, izvještajima o transparentnosti i kalkulatoru HRK koji mogu sadržavati određene metodološke nedostatke. Dodatno, istraživanje ne uključuje kvalitativne aspekte, poput percepcije revizora o adekvatnosti naknada ili utjecaja pritiska klijenata na formiranje cijena, što bi moglo doprinijeti dubljem razumijevanju problematike. Ograničenje predstavlja i vremenski horizont analize, budući da se istraživanje odnosi na jedno razdoblje, čime se ne uzima u obzir moguća promjena na revizijskom tržištu ili regulatornih zahtjeva kroz vrijeme. Konačno, izostanak podataka o strukturi troškova i složenosti pojedinih revizijskih angažmana može djelomično utjecati na preciznost usporedbe između stvarnih i preporučenih revizijskih naknada. Unatoč navedenim ograničenjima, rezultati istraživanja pružaju vrijedan doprinos razumijevanju tržišne prakse određivanja revizijskih naknada u Republici Hrvatskoj te mogu poslužiti kao temelj za buduća, obuhvatnija empirijska istraživanja i regulatorna unaprjeđenja.

Zaključno, istraživanje potvrđuje da su revizijske naknade u Hrvatskoj značajno podcijenjene, čime se dovodi u pitanje dugoročna održivost i kvaliteta revizijske profesije. Situacija u kojoj revizori preuzimaju veliku profesionalnu i reputacijsku odgovornost za premalu revizijsku naknadu nije dugoročno održiv model. Za očuvanje visoke razine kvalitete i etičkih standarda nužno je redefinirati odnos između opsega odgovornosti i naknade za obavljeni posao. Samo tržište revizijskih naknada koje odražava realnu vrijednost stručnog rada i složenost revizijskog angažmana može osigurati stabilnost, neovisnost i kredibilitet revizijske profesije u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

- 1) Aobdia, D., Choudhary, P. i Newberger, N. (2023). The Economics of Audit Production: What Matters for Audit Quality? An Empirical Analysis of the Role of Mid-level Managers within the Audit Firm. *The Accounting Review*, Vol. 99(2), 1-29.
- 2) Ardianingsih, A. i Setiawan, D. (2022). Determinants Of Factors Affecting the Amount of Fees for Audit Services. *General Management*, Vol. 23(187), 271-279.
- 3) Bader, A., Nawaiseh, M. E. i Nawaiseh, H. N. (2019). Does audit quality mediate the relationship between audit firm size and audit fees? *African Journal of Accounting, Auditing and Finance*, Vol. 6(4), 279-294.
- 4) Carson, E., Simnett, R., Thurheimer, U. i Vanstraelen, A. (2022). Involvement of component auditors in multinational group audits: Determinants, audit quality, and audit fees. *Journal of Accounting Research*, Vol. 60(4), 1419-1462.
- 5) Castillo-Merino, D., Garcia-Blandon, J. i Martinez-Blasco, M. (2019). Auditor Independence, Current and Future NAS Fees and Audit Quality: Were European Regulators Right? *European Accounting Review*, Vol. 29(2), 233-262.
- 6) Čular, M. (2017). Transparency report delay and disclosure by Croatian audit firms. *Croatian Operational Research Review*, Vol. 8(1), 299-316.
- 7) Federsel, F. P. (2024). Fresh-look effect of audit firm and audit partner rotations? Evidence from European key audit matters. *International Journal of Auditing*, Vol. 29(1), 160-187.
- 8) Florio, C. (2024). A structured literature review of empirical research on mandatory auditor rotation. *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, Vol. 55, 100623.
- 9) Frino, A., Palumbo, R. i Rosati, P. (2023). Does information asymmetry predict audit fees? *Accounting & Finance*. Vol. 63(2), 2597-2619.
- 10) Garcia-Blandon, J., Argilés-Bosch, J. M. i Ravenda, D. (2020). Audit firm tenure and audit quality: A cross-European study. *Journal of International Financial Management & Accounting*, Vol. 31(1), 35-64.
- 11) Graszchitz, S. i Steller, M. (2025). Audit fees and audit quality in Austria-a replicatory study in the wake of the EU audit reform. *Journal of Business Economics*, Vol. 95(2), 295-332.
- 12) Hladika, M., Poljašević, J. i Grbavac, J. (2021). Assessment of transparency of audit reports based on presentation of key audit matters – The cases of Bosnia and Herzegovina and Croatia. *Ekonomski vjesnik*, Vol. 34(2), 459-470.
- 13) Hrvatska revizorska komora (HRK), Dostupno na: <https://kalkulator.revizorska-komora.hr> [pristupljeno 26.9.2025.]
- 14) Januarti, I., Darsono, D. i Chariri, A. (2020). The Relationship between Audit Committee Effectiveness and Audit Fees: Insights from Indonesia. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, Vol. 7(7), 179-185.
- 15) Jérôme, T., Poretti, C. i Schatt, A. (2025). Female lead auditors, audit fees, and audit quality. *The British Accounting Review*, Vol. 57(3), 101497.
- 16) Jha, A., Kulchania, M. i Smith, J. D. (2021). U.S. Political Corruption and Audit Fees. *The Accounting Review*, Vol. 96(1), 299-324.

- 17) Kamilah, F., Meutia, M., Bastian, E. i Muchlish, M. (2025). Determination of audit fee: analysis of audit quality, company characteristics, and ownership structure. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 4(63), 80-92.
- 18) Knežević, M. (2025). Revizorske naknade kod subjekata od javnog interesa: podcijenjene ili realne? *Diplomski rad*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu.
- 19) Leidner, J. J. i Lenz, H. (2017). Client's business risk, public-interest entities, and audit fees: The case of German credit institutions. *Internationa Journal of Auditing*, Vol. 21(3), 324-338.
- 20) Maca, A.I. i Tirdea Predoaia, O.V. (2025). Audit Market Concentration for Listed Entities in the European Union and the Impact Following the Latest Audit Reform. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, Vol. 19(1), 246-256.
- 21) Mnif Sellami, Y. i Cherif, I. (2020). Female audit committee directorship and audit fees. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 35(3), 398-428.
- 22) Mottinger, M. (2024). Corruption and audit fees: New evidence from EU27 countries. *Internationa Journal of Auditing*, Vol. 28(4), 717-742.
- 23) Tušek, B. i Ježovita, A. (2020). Trends on reporting materiality information in the independent auditor's report—case of Croatia. *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*, Vol. 7(2), 85-130.
- 24) Widmann, M., Follert, F. i Wolz, M. (2021). What is it going to cost? Empirical evidence from a systematic literature review of audit fee determinants. *Management Review Quarterly*, Vol. 71, 455-489.
- 25) Xu, Hongkang. (2025). Regulatory intensity and audit fees. *Internationa Journal of Auditing*, Vol. 29(1), 92-110.
- 26) Yuan, D., Yang, X., Qin, R. i Yu, J. (2024). Financial report readability and audit fees: Evidence from China. *Internationa Journal of Auditing*, Vol. 29(1), 207-228.
- 27) Zhou, X, Lou, P., Wu, Y. i Zhang, L. (2022). Earnings Persistence and Abnormal Audit Fees. *Discrete Dynamics in Nature and Society*, Vol. 2022, 2659939.

Summary

AUDIT “ON SALE”: TOO MUCH RESPONSIBILITY – TOO LOW AUDIT FEES?

Audit fees represent a key element in maintaining the quality and professional standards of auditing, particularly for public interest entities. The aim of this study is to examine the alignment between the actual audit fees charged and the recommended values set by the Croatian Audit Chamber, as well as to determine whether these fees are undervalued. The empirical research was conducted on a sample of small audit firms that audit public interest entities. Data were collected from transparency reports published in 2023 (for audits of the 2022 annual financial statements of public interest entities) and from the Croatian Audit Chamber’s calculator. By comparing the actual amounts with the recommended values, their consistency was analyzed and presented descriptively. The results indicate that the actual audit fees charged are, on average, 75% lower than the lower bound of the recommended range, clearly demonstrating a significant undervaluation. Such practice may negatively affect audit quality, as limited resources reduce the ability to perform comprehensive audit procedures. Furthermore, excessively low fees threaten the sustainability of audit firms and undermine market fairness, creating an uneven competitive environment compared to larger audit firms. In conclusion, the findings confirm the need to strengthen regulatory oversight and transparency, and to achieve greater alignment with the Croatian Audit Chamber’s recommendations. Establishing an adequate system of audit fees contributes to preserving professional standards, enhancing market discipline, and ensuring a high-quality and independent audit process.

Keywords: *audit fees; public interest entities; small audit firms; Croatian Audit Chamber; Republic of Croatia.*

